

I hvilken udstrækning er fremtidens pensionister en udgift for velfærdsstaten?

Af Per H. Jensen, Fritz von Nordheim og Jeevitha Yogachandiran Qvist

Abstract

I den økonomiske DREAM-model opererer man med det såkaldte ”aldersopdelte nettobidrag”, der viser, at personer over pensionsalderen er en voldsom belastning for det offentlige.

Præmisserne for disse udregninger er meget uigennemsigtige, men har alligevel fået lov til at præge den politiske debat. Ærindet med denne artikel at undersøge, i hvilket omfang fremtidens pensionister reelt er en udgift for velfærdsstaten. Vi gør brug af budgetmetoden, dvs. vi ser på de offentlige udgifter til og indtægter fra pensionister, hvor især arbejdsmarkedspensionerne er af betydning for pensionisternes bidrag til de offentlige kasser. Vi ser på den population, der i 2042 går på pension, når de når folkepensionsalderen. Vort mest markante fund er, at alle pensionister, der har en arbejdsmarkedspension, i fremtiden vil blive nettobidragssydere til velfærdsstaten de første 10 år af deres pensionisttilværelse.

Per H. Jensen: Professor of Social Policy, CARMA, Aalborg Universitet. Forsker i ældre, arbejdsmarkedet og pensionssystemer. perh@dps.aau.dk

Jeevitha Yogachandiran Qvist: Post doc, CARMA, Aalborg Universitet. Forsker i ældre, arbejdsmarkedet og pensionssystemer. jy@dps.aau.dk

Fritz von Nordheim: fhv. vicekontorchef i EU-Kommissionen

Alle forfatterne er tilknyttet projektet SeniorArbejdsLiv: <https://www.seniorarbejdsliv.dk/>

Indledning

Fra midten af 1990'erne er den ældre del af befolkningen blevet italesat som en økonomisk byrde for velfærdsstaten (World Bank, 1994; OECD, 1998; Velfærdskommissionen, 2005). Som bagtæppe for denne diskussion har nogle danske økonomer siden midten af 00'erne leveret en række analyser, hvor man betragter hver enkel årgang i befolkningen ud fra, om den er en overskuds- eller underskudsforretning for velfærdsstaten (se f.eks. DREAM, 2015).

DREAMs (2015) beregninger af det såkaldte "aldersopdelte nettobidrag" til det offentlige viser, at ældre +64-årige i 2014 var negative nettoydere, dvs. man blev negative nettoyder, når man nåede folkepensionsalderen, der i 2014 lå på 65 år. Frem mod 2050, hvor folkepensionsalderen som følge af pensionsreformer ifølge Finansministeriet (2018) forventes at stige til 72 år, vil seniorerne ifølge DREAM også blive en "negativ nettoyder ved folkepensionsalderen", som af DREAM er beregnet til 73 år (DREAM, 2015, s. 16). Dvs. DREAM forudsætter helt generelt, nu og i fremtiden, at folkepensionsalderen er skæringspunktet for, hvornår det enkelte individ er en positiv eller negativ nettoyder til velfærdsstaten.

DREAMs (2015) analyser bygger på en grundantagelse om, at sundheds- og plejeudgifterne vil stige mere end BNP. Ifølge DREAM vil de offentlige udgifter alene på grund af aldring "stige med ca. 1¼ procent af BNP fra 2020 til 2040" (DREAM, 2015, s. 8), hvilket dog i nogen grad opvejes af, at arbejdsmarkedspensionerne betyder, at det indkomstregulerede folkepensionstillæg aftrappes.

Desværre er DREAMs beregninger svært gennemskuelige. Det er ikke forklaret, hvorfor udgifterne på grund af aldring vil stige med 1¼ procent af BNP¹, og det er heller ikke beskrevet, hvordan og

med hvilken vægt arbejdsmarkedspensionerne indgår i DREAMs ”aldersopdelte nettobidrag”.

Alligevel indgår DREAMs beregninger med stor vægt i den offentlige debat.

Formålet med denne artikel er at genberegne DREAMs ”aldersopdelte nettobidrag”. Vi vil gentænke omfanget af sundheds- og plejeudgifterne, og vi vil anlægge en mere realistisk vurdering af arbejdsmarkedspensionernes betydning for nettobidraget. Det bør således medtænkes, at mere end 80 % af danske lønmodtagere har en overenskomstbaseret arbejdsmarkedspension, og at arbejdsmarkedspensionens størrelse – som vi vil vise - er afgørende for, om den enkelte pensionist kommer til at være en negativ eller positiv bidragsyder til det offentlige.

Mere præcist er formålet med denne artikel at beregne det såkaldte ’break-even’ punkt. ’Break-even’ punktet angiver, hvor stor den udbetalte arbejdsmarkedspension skal være, for at man som pensionist bliver udgiftsneutral for velfærdsstaten.

Desuden vil vi relatere dette beregnede ’break-even’ punkt til de faktiske arbejdsmarkedspensioner i 2042 for en 3F’er i Industriens Pension og folkeskolelærer i Lærernes Pension. En 3F’ere vil få en af de lavere arbejdsmarkedspensioner, medens folkeskolelæreren vil få en af middel størrelse. Vi tager således højde for, at der blandt fremtidens pensionister vil være forskellige budgetprofiler. Når vi retter blikket mod 2042, skyldes det, at aldringen topper i 2040’erne.

Endelig vil vi forsøge at skyde os ind på, om den samlede population af fremtidens pensionister reelt er en tung udgift for velfærdsstaten.

I vore analyser fokuserer vi på de pensionister, der går på pension i 2042 – og 10 år frem, dvs. i alderen 70 til 79 år. Den nedre grænse, 70 år, afspejler pensionsalderen i 2042, givet at folkepensionsalderen i 2042 forventes at være hævet til 70 år, og den gennemsnitlige

tilbagetrækningsalder, ifølge Finansministeriet, vil ligge på 70,9 år. Den øvre grænse, 79 år, afspejler udbetalingen af arbejdsmarkedspensionerne. Arbejdsmarkedspensionerne består almindeligvis af to komponenter, dvs. livslang pension (alderspension) og en ophørende pension (ratepension). For såvel 3F'ere som lærerne ophører ratepensionen efter 10 år (hvorimod den i en række andre pensionskasser løber i 15 år). At ratepensionen stopper efter 10 år påvirker selvsagt det samlede budget negativt for +80-årige 3F'ere. Det er derfor vigtigt at fremhæve, at vi kun betragter forholdet mellem det offentlige pensionist relaterede udgifter og indtægter i den 10-årige periode, hvor rate-pensionen udbetales. Det er således kun udgifterne til pensionister i aldersgruppen 70-79-årige, der vil indgå i vore beregninger.

Alt i alt er formålet med denne artikel på en enkel og helt åben måde at bidrage til diskussionen om, i hvilket omfang fremtidens danske pensionister bliver en byrde eller gevinst for de offentlige finanser. Vi redegør detaljeret for de faktorer, forudsætninger og antagelser, der indgår i vore beregninger. Vi håber derved at bidrage til en mere informeret debat om pensionisternes nettobidrag, og at animere til mere gennemsigtige analyser af udgifterne til fremtidens pensionister.

Fremgangsmåde

I vores tilgang gør vi brug af en simpel budgetmetode, der tager udgangspunkt i de forventede indtægter og udgifter til en pensionist på individniveau. Metoden svarer til den OECD (1987) anvendte i beregningen af 'The Tax/Benefit Position of Production Workers' og som stadig anvendes af OECD og Europa Kommissionen (2018) i beregningen af 'The Theoretical Replacement Rates' som indgår i sammenligningen af de nationale pensionssystemers ydelser.

På velfærdsstatens udgiftsside optræder poster så som *udgifter* til (1) folkepension, (2) ældrepleje og (3) sundhedsudgifter, medens *indtægtssiden* rummer poster så om (5) indkomstskat af folkepension, ATP og de overenskomstbaserede pensioner, samt (6) moms af pensionisternes forbrug. Når man kender disse udgifts- og indtægtsposter kan man kalkulere sig frem til 'break-even' punktet, der angiver, hvor store arbejdsmarkedspensionerne skal være, før velfærdsstatens pensionist relaterede udgifter og indtægter udligner hinanden.

I vore fremskrivning frem mod 2042 opererer vi med nutidskroner, og vore fremskrivninger frem mod 2042 af f.eks. udgifterne til sundhed og pleje bygger som foreskrevet i litteraturen på en kombination af de historiske udviklingsmønstre og vurderinger af de fremtidige (se f.eks. Makridakis, Wheelwright & Hyndman, 1998).

For at gøre vore beregninger ekstra robuste ser vi bort fra en række indtægter for velfærdsstaten, som er vanskelige at estimere. F.eks. ser vi bort fra (1) PAL-afgiften², (2) skat af udbetalinger fra individuelt tegnede pensionsopsparinger (i banker eller forsikringsselskaber), (3) fradrag i tillægspension for indkomst fra privat tegnede pensionsordninger, ligesom vi også forbigår bidrag fra (4) boligskat, (5) vægtafgift på bil, (6) arveafgift m.v. Og vi ser helt bort fra de værdier, som pensionister leverer til samfundet i form af frivilligt arbejde, pasning af børnebørn mv. Til gengæld ser vi også bort fra værdien af de rabatter, pensionisterne får, når de bruger kollektiv transport, kulturtilbud m.v.

Data

På velfærdsstatens udgiftsside vejer *folkepensionen* tungt. Den består af et grundbeløb på kr. 77.028 og et pensionstillæg på kr. 85.464 for enlige og kr. 42.912 for samboende. Alle former for

skattepligtige indtægter (også ægtefællens) modregnes i pensionstillægget. Det gælder således for arbejdsindtægter og renter samt for udbetalinger fra private pensionsordninger mv. For at få fuldt pensionstillæg må sådanne indtægter ikke være højere end 88.700 kroner om året for enlige, og kr. 177.700 for samboende. For enlige nedsættes pensionstillægget med 30,9 % af det beløb, hvormed indtægterne overstiger beløbsgrænsen, hvorimod det for samboende nedsættes med 32 %. Vi forudsætter, at folkepensionens beløbsstørrelse og fradragene i pensionstillægget i nutidskroner fortsætter uændret frem mod 2042.

Generelt antager vi, at vores her beskrevne *enlige* pensionist udover offentlige pensioner og arbejdsmarkedspension ikke har anden indkomst, og når det drejer sig om *samboende*, antager vi, partneren også er pensionist og heller ikke har arbejds- eller kapitalindkomst og maksimalt har en arbejdsmarkedspension på 80 % af den person, som er centrum for beregningerne.

De offentlige udgifter til *ældrepleje* lå i 2019 i gennemsnit på kr. 43.788 pr. +67-årig (jf. <http://www.noegletal.dk/>), og disse udgifter har historisk udvist en faldende tendens. I perioden 2007-16 faldt udgifterne pr. ældre person i aldersgruppen +65 år fra kr. 55.229 kr. til kr. 41.315. Dvs., for en gennemsnitsperson er der over en 10-års periode sket et fald i udgifterne til ældrepleje på 25,2 % (Cevea, 2018). Dette fald i udgifterne per ældre har flere årsager. Andelen af ældre personer, der modtager hjemmehjælp til rengøring og andre praktiske opgaver, er næsten halveret. Der er indført nye plejeformer, som f.eks. hverdagsrehabilitering (se f.eks. Fersch, 2015), der har som ambition at gøre svage, plejekrævende ældre borgere mere selvhjulpne. Der er også udviklet en række nye velfærdsteknologier, der understøtter en rationalisering af ældreplejen, og visiteringen er strammet. Også fremadrettet må man forvente, at kommunerne vil satse på at udvikle nye velfærdsteknologier og plejeformer, og anvende dem i forbindelse med rationaliseringer i

plejesektoren. Man må også forvente, at nye former for medicin vil kunne afbøde demens og Alzheimer. Alt sammen landvindinger, der kan bidrage til at mindske udgifterne til ældrepleje per person.

Selvom de historiske erfaringer peger på et dramatisk fald i udgifterne til ældrepleje, så antager vi ikke, at denne udvikling blot vil fortsætte. Noget, der kan bidrage til at øge udgifterne, er regeringens såkaldte Velfærdslov, der dog endnu ikke er vedtaget, om end kommuneaftalerne for nærværende afspejler det demografiske træk. Noget, der kan få udgifter til at falde, er et muligt pres fra kommunerne om en strammere visitering og privatisering af ældreplejen. Forudsætningerne for et sådant pres blev skabt med en reform af ældreplejen i januar 2003. Fersch & Jensen (2011) har således påpeget, at mange kommunale administratorer og politikere er af den mening, at mange ældre er så velbemidlede at de selv burde betale for deres ældrepleje.

Ud fra et forsigtighedsprincip forventer vi derfor ikke, at udgifterne til ældrepleje pr. person fremadrettet vil falde med 25 % pr. person hvert tiende år, men kun med 25 % pr. tyvende år, dvs. at de gennemsnitlige udgifter til ældrepleje pr. +67-årig vil lande på kr. 32.841 i 2042. Da plejeudgifterne gennemsnitligt pr. person er betydeligt højere for en +80-årig, sammenlignet med en 70-79-årig, er det yderligere rimeligt at antage, at gennemsnitsudgiften i 'vor' population af 70-79-årige er mindre end halv så stor som for +80-årige (jf. f.eks. Kleist & Hendriksen, 2021), hvorved vi når frem til, at udgifterne til ældrepleje pr. 70-79-årig i 2042 vil ligge på kr. 13.000 pr. år.

Hvad angår sundhedsudgifterne er der stor uklarhed om, hvorledes disse skal opgøres. Danske (Danmarks Statistik og DØR) og internationale (OECD) organisationer bruger forskellige opgørelsesmetoder (jf. Pedersen, 2020). Dog er der enighed om, at et øget efterspørgselspres afstedkommet af nye behandlingsformer, forfinede diagnosemuligheder, behandlingsgarantier mv.

har medført, at sundhedsudgifterne i faste priser pr. indbygger ifølge Danmarks Statistik i perioden 2000-2017 er øget med 35 % (Rasmussen & Kristensen, 2019), og vi estimerer herudfra, at udgifterne pr. +68-årig i 2019 lå på kr. 44.720³. Imidlertid vil man næppe fremover se samme stigningstakt. F.eks. kan behandlingsgarantien forventes at være fuldt indfaset. Endvidere søger politikerne nu at tøjle stigningen i udgifterne til sundhedssektoren. I lyset af at væksten i sundhedsudgifterne i perioden 2000-2019 bl.a. skyldtes behandlingsgarantien, antager vi, at sundhedsudgifterne frem til 2042 kun vil stige med 25 % (og ikke 35 % som i perioden 2000-2017) og derfor i 2042 lande på cirka kr. 55.000 pr. +68-årig.

Et andet spørgsmål er så, om de gennemsnitlige sundhedsudgifter pr. +68-årig stiger hurtigere eller langsommere end de gennemsnitlige sundhedsudgifter pr. person i befolkningen som helhed, hvilket er et uafklaret spørgsmål. For en diskussion af forskellige synsvinkler på denne problemstilling, se f.eks. Kjellberg & Ibsen (2020). Imidlertid er der nogenlunde enighed om, at sundhedsudgifterne i dag er markant stigende fra cirka 60-års alderen og toppe ved cirka 85-års alderen, hvorefter de gennemsnitlige årlige sundhedsudgifter pr. person udviser en faldende tendens (jf. f.eks. Graversen, 2019). Efterhånden som levetidsindekseringen medfører at pensionsalderen hæves, så forventer vi, at den aldersbetingede udgiftsprofil tilsvarende forskubbes. Ergo, efterhånden som pensionsalderen stiger fra 65 til 70 år, så vil også sundhedsudgifterne først toppe 5 år senere, dvs. ved 90-års alderen, medens sundhedsudgifterne for de 70-79-årige vil ligge under gennemsnittet, dvs. som de 65-75-årige i dag. Hvis der tages højde for dette, antager vi, at en gennemsnitsperson i vor population af 70-79-årige kun vil koste kr. 35.000 pr. år i sundhedsudgifter fra 2042.

Vender vi os nu mod den offentlige indtægtsside så udgøres de for de ældre især af *skatter og afgifter*, såsom personskatter og moms. Personskatten fastsætter vi til 37 % med et personfradrag på kr. 46.000. Vedr. momsen, der er en omsætningsafgift på 25 %, har Danmarks Statistik (2017) kortlagt, hvorledes vores forbrug fordeler sig på forskellige budgetposter. Den største post er ”boligbenyttelse mv.”, der udgøres af husleje, beregnet husleje, ejendomsskat for ejerbolig samt udgifter til elektricitet og varme, og som udgør 32 % af det samlede forbrug. Kun nogle af disse poster er belagt med moms, hvorfor hele posten ”Boligbenyttelse”, ikke vil indgå i de følgende beregninger. Vi medregner således kun, moms af 68 % af det samlede forbrug/rådighedsbeløb.

Skat og moms betales af den personlige indkomst, der bl.a. udgøres af folkepension, ATP og arbejdsmarkedspension. ATP har vi sat til kr. 28.000 årligt. Det tilbagestående spørgsmål er derfor, hvad en 3F’er og folkeskolelærer har af indkomst i form af arbejdsmarkedspension, når de i 2042 som 70-årige kan få folkepension.

3F’erens og skolelærerens arbejdsmarkedspension

De fleste lønmodtagere i Danmark er dækket af en arbejdsmarkedspensionsordning. Indbetalingerne til ordningen er overenskomstbaseret og indbetalingens størrelse varierer efter overenskomstområde, der oftest er sammenfaldende med uddannelsesniveau. Arbejdere inden for det tidligere LO-område indbetaler typisk 12 % af deres bruttoløn til deres arbejdsmarkedspension, medens mellemuddannede som lærere betaler 15 %, og højtuddannede 18 %.

Bidragsprocenten har stor betydning for den arbejdsmarkedspension, man får udbetalt, når man går på pension. Udbetalingen afhænger således af, hvor meget man har indbetalt (givet ved antal år på

arbejdsmarkedet, lønniveau og bidragsprocent), samt hvordan pensionsformuerne i pensionskasserne forrentes.

I den forbindelse gør et særligt forhold sig gældende inden for det tidligere LO-område, herunder for vor 3F'er. På det tidligere LO-område begyndte man først at indbetale til pensionsordningerne i 1993. I begyndelsen udgjorde pensionsbidraget kun 0,9 % af bruttolønnen. Det var først i midten af 2009, at pensionsbidraget nåede op på 12 %. 3F'ere, der først startede på arbejdsmarkedet i 2009, og derfor betaler 12 % i pensionsbidrag over hele arbejdslivet, kan således forvente en betydelig højere arbejdsmarkedspension end den 3F'er, der fylder 70 i 2042. Derfor anvendes to scenarier:

3F'er, scenarie 1: Bidragsprocent stigende fra 0,9 % til 12 % indtil 1/7 2009.

3F'er, scenarie 2: Bidragsprocent 12 % fra start.

Beregningerne af, hvad en 3F'er og lærer vil få udbetalt, bygger på en række forudsætninger. Vi forudsætter således, at læreren er startet på arbejdsmarkedet som 25-årig; han/hun har været i konstant beskæftigelse frem til 2042, og vælger at modtage pensionskassens standardtilbud om ratepension + livslang pension de første 10 år af pensionisttilværelsen, og herefter kun livslang pension. 3F'eren er startet med at indbetale til arbejdsmarkedspensionen som 21-årig; vedkommende har været i konstant beskæftigelse frem til 2042 og modtager ratepension + livslang pension de første 10 år af pensionisttilværelsen, og herefter kun livslang pension.

Pensionskasserne 'Industriens Pension' og 'Lærernes Pension' har været behjælpelige med at udregne pensionen i 2042 for prototypiske 3F'ere og lærere. I nutidskroner kan en lærer i 2042 forvente en arbejdsmarkedspension på kr. 316.000. For 3F'eren (med en månedlig indtægt på kr.

31.000) under scenario 1 vil arbejdsmarkedspensionen som gennemsnit pr. år over 10 år beløbe sig til cirka kr. 147.000, og for 3F'eren under scenario 2 vil den komme op på cirka kr. 235.000.

'Break-even'

Tabel 1 viser velfærdsstatens udgifter og indtægter på individniveau under de ovenfor beskrevne forudsætninger. I vore beregninger er den ubekendte faktor 'arbejdsmarkedspension', der påvirker andre faktorer så som pensionstillægget, momsbetaling og personlig indkomstskat. Hvis arbejdsmarkedspensionen er høj vil pensionstillægget falde bort og momsbetalingen og den personlige indkomstskat stige – og omvendt. På dette grundlag har vi regnet os frem til, hvor stor arbejdsmarkedspensionen skal være, for at velfærdsstatens udgifter til den enkelte pensionist går i nul.

Tabel 1: Beregnet 'break-even' punkt på individniveau

	Enlig	Samboende
Folkepensionens grundbeløb	77.000	77.000 (sambo 77.000)
Pensionstillæg	33.000	5.000
ATP	28.000	28.000 (sambo 22.000)
Arbejdsmarkedspension (beregnet: "break-even")	240.000	208.000 (sambo 166.000)
Personfradrag	46.000	46.000
Personlig indkomstskat (37 %)	123.000	101.000
Momsindbetaling af 68 % af disponibel indkomst.	35.000	30.000
Ældrepleje	13.000	13.000
Sundhedsudgifter	35.000	35.000
Udgifter og indtægter for	Udgift: 158.000	Udgift: 130.000

staten	Indtægt: 158.000	Indtægt: 131.000
--------	------------------	------------------

Kommentar: Der er foretaget afrunding til hele tusinder. Pensionstillægget er udregnet ved hjælp af Seniorhåndbogen (u.d.).

Som det fremgår af Tabel 1 er det beregnede 'break-even' punkt forskelligt for enlige og samboende. For enlige ligger break-even punktet på kr. 240.000 i årlig arbejdsmarkedspension, og for en samboende er 'break-even' punktet på kr. 208.000.

Når man anvender de samme beregningsfremgangsmåder på en enlig pensioneret folkeskolelærer med arbejdsmarkedspension fra Lærernes Pension, så viser det sig, at denne leverer et nettobidrag til velfærdsstaten på kr. 47.000, medens en samboende folkeskolelærer vil bidrage med kr. 52.000 årligt. Hvis folkeskolelæreren er samboende, vil ægtefællen under de angivne forudsætninger levere et positivt nettobidrag på kr. 21.000.

Tilsvarende vil en enlig 3F'er med arbejdsmarkedspension fra Industriens Pension (under scenarie 1 med en månedlig indtægt på kr. 31.000) i 2042 bidrage negativt til velfærdsstaten med et beløb af kr. -59.000 pr. år, medens det negative bidrag for en tilsvarende samboende 3F'er vil beløbe sig til kr. -37.000 pr. år (og samboen levere et negativt bidrag på kr. -53.000).

Imidlertid vil 3F'eren også på sigt blive en nettobidragssynder til velfærdsstaten. Under scenarie 2 vil en enlig 3F'er levere et ubetydeligt negativt nettobidrag på kr. -4.000, medens en samboende 3F'er vil levere et positivt nettobidrag på kr. 15.000 (og samboen levere et negativt bidrag på kr. -9.000).

Hvor stor en andel af befolkningen er nettobidragssydere – og hvor længe?

Ved hjælp af budgetmetoden har vi fundet, at stort set alle lønmodtagere med en arbejdsmarkedspension på lang sigt (3F'eren under scenario 2) vil være nettobidragydere til velfærdsstaten. På kort sigt finder vi, at der blandt fremtidens pensionister vil være nogle, der er nettobidragydere, medens andre repræsenterer en nettoudgift for velfærdsstaten (3F'eren under scenario 1).

Hvis man imidlertid betragter den samlede population af fremtidens 70-79-årige under et, er det ikke utænkeligt, at denne gruppe allerede fra 2042 rent faktisk vil være nettobidragyder til velfærdsstaten. Overskud blandt nogle grupper vil således udligne et underskud blandt andre grupper. F.eks. vil der i fremtiden være flere højtuddannede (nettobidragydere) end tilfældet er i dag. På basis af registre har vi fundet (egne beregninger), at 31 % af de nuværende 45-årige (som i 2042 er 70 år) har en mellemlang eller lang videregående uddannelse, medens 65 % har en kort- eller erhvervsfaglig uddannelse og 4 % er uoplyst. Dermed kan man konkludere, at i hvert fald 31 % af de 70-79 årige med fuld arbejdsmarkedspension allerede fra 2042 vil levere et betydeligt nettobidrag til velfærdsstaten, og at dette nettobidrag et godt stykke af vejen vil udligne underskuddet fra dem, der kun har optjent en ufuldstændig arbejdsmarkedspension.

Desuden er det forventeligt, at nettobidraget fra fremtidens pensionister (3F'eren under scenario 2), vil blive langt mere gunstigt end vore beregninger lader antydet. Det er således ikke alle kort- eller erhvervsfagligt uddannede, der har samme pensionsforhold som en 3F'er i Industriens Pension.

Med en månedlig indtægt på kr. 31.000 befinder vor 3F'er sig i bunden af indkomsthierarkiet. En faglært i den private sektor tjener betydeligt mere. I 2019 havde den gennemsnitlige lønmodtager i Danmark en løn på 43.500 kr. inklusiv pension om måneden før skat (Danmarks Statistik u.d.).

Ergo, langt hovedparten af lønmodtagere i Danmark tjener mere end vor 3F'er og vil derfor i endnu højere grad end vor 3F'er blive en nettobidragyder til velfærdsstaten.

Konklusion

I DREAM's (2015) analyser finder man, at personer, der når folkepensionsalderen, fra dette tidspunkt vil være en negativ nettobidragyder til velfærdsstaten. En påstand, der påvirker diskussionen om, hvorledes vi skal indrette vort velfærdssamfund.

I denne artikel har vi ved hjælp af enkle og mere gennemsigtige forudsætninger og beregninger udfordret denne påstand. Vi har beregnet det såkaldte 'break-even' punkt for personer, der i 2042, hvor folkepensionsalderen er 70 år. 'Break-even' punktet angiver, hvor stor arbejdsmarkedspensionen skal være, før pensionister i alderen 70-79 år leverer et positivt nettobidrag til velfærdsstaten. Vi har fundet, at 'break-even' er kr. 240.000 for en enlig, og kr. 208.000 for en samboende. Dvs. personer, der er enlige og går på pension som 70-årige, vil være en overskudsforretning for velfærdsstaten, hvis de har en arbejdsmarkedspension på kr. 240.000 årligt, medens det samme gør sig gældende for en samboende med en arbejdsmarkedspension på kr. 208.000 årligt.

Dette har vi relateret til en 3F'er, der har en relativ lav arbejdsmarkedspension, og en folkeskolelærer, der ligger i midterfeltet for så vidt angår arbejdsmarkedspensionens størrelse. Læreren vil allerede i 2042 levere et betydeligt nettobidrag til velfærdsstaten. Noget tilsvarende gælder akademikere, der generelt set har en bedre arbejdsmarkedspension end læreren.

I 2042 vil vor 3F'er i Industriens Pension endnu være en negativ bidragsyder til velfærdsstaten.

Men på lang sigt, dvs. når arbejdsmarkedspensionssystemet er fuldt indfaset, vil også den pensionerede 3F'er i alderen 70-79 år være en positiv nettobidragsyder til velfærdsstaten.

Yderligere har vi set på den samlede bestand af pensionister i alderen 70-79 år i 2042-2052. Nogle pensionistgrupper vil levere et overskud medens andre et underskud. Samlet set er vor vurdering dog, at nettoresultatet vil være tæt på 'break-even'.

Vi påstår ikke, at vore beregninger er indiskutable. Tværtimod mener vi, at der er brug for bedre og mere differentierede udregninger af den økonomiske situation blandt fremtidens pensionister. Men det er vigtigt, at forudsætningerne for sådanne udregninger lægges åbent frem, så de bliver tilgængelige for debat og diskussion. Kun hvis forudsætningerne lægges åbent frem kan de fungere som et solidt indspil til den offentlige debat.

Referencer

Cevea (2018). *Velfærdens Danmarkskort – Ældrepleje*. (online). Tilgængelig på:

https://cevea.dk/filer/dokumenter/analyser/Velfaerdens-Danmarkskort---AEldreple-je_Opdateret-til-Fagbladet-3F.pdf (Tilgået 14/5-2020).

Danmarks Statistik (u.d.). *Gennemsnits-danskeren*. (online). Tilgængelig på:

<https://www.dst.dk/da/Statistik/Publikationer/gennemsnitsdanskeren#> (Tilgået 3/4 2021).

Danmarks Statistik (2017). Forbrugsundersøgelsen (foreløbig) 2015-2016, *NYT fra Danmarks Statistik*, Nr. 363, (online). Tilgængelig på:

<https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetPdf.aspx?cid=23733> (Tilgået 21/8-2020).

Dream (2015). *Langsigtet økonomisk fremskrivning 2015*. (online). Tilgængelig på:

<file:///id.aau.dk/Users/perh/Desktop/ccws/til>

[%20henning/Langsigtet_fremskrivning_2015%20DREAM.pdf](#) (Tilgået 18/5-2020).

DREAM (u.d.). *Metodebeskrivelse grundforløb*. (online). Tilgængelig på:

<https://dreamgruppen.dk/dream/metodebeskrivelse-grundforloeb/> (Tilgået 6/4-2021).

Europa Kommissionen (2018). *The 2018 Pension Adequacy Report. Vol I*. Luxembourg:

Publications Office of the European Union.

Fersch, B. (2015). Det nye ord bliver hverdagsrehabilitering. I: Jensen, P.H. & Rostgaard, T., red,

Det aldrende samfund. København: Frydenlund Academic, s. 252-269.

Fersch, B., & Jensen, P. H. (2011). Experiences with the privatization of home care: evidence from

Denmark. *Nordic Journal of Social Research*, 2.

Finansministeriet (2018). *Finansministerens svar til Folketingets Finansudvalg af 2. juli 2018 på*

Finansudvalgets spørgsmål nr. 386 af 6. juni 2018. (online) Tilgængelig på:

<https://www.ft.dk/samling/20171/ almdel/fiu/spm/386/svar/1501772/1920527.pdf> (Tilgået den 6/5-2021).

Graversen, B.K. (2019). *De fremtidige sundhedsudgifter*. København: De Økonomiske Råd.

(online). Tilgængelig på:

https://dors.dk/files/media/rapporter/2019/e19/kapitel_2/e19_kapitel_ii_baggrundsnotat_de_fremtidige_sundhedsudgifter.pdf (Tilgået den 2/6 2020).

Kleist, B.H. & Hendriksen, P.F. (2021). *Ren demografisk fremskrivning af kommunale og regionale sundhedsudgifter, 2019-2050*. KL Analysenotat. (online). Tilgængelig på:

<https://www.kl.dk/media/27216/demografisk-fremskrivning-af-kommunale-og-regionale-sundhedsudgifter-ultimo-2020.pdf> (Tilgået den 4/5 2021).

Kjellberg, J. & Ibsen, R. (2020). *Fremtidens sundhedsudgifter – En analyse af sund aldring, ”steeping” og teorien om alder som ”red herring”*. København: Vive.

Makridakis, S.G, Wheelwright, S.C. & Hyndman, R.J. (1998). *Forecasting: Methods and Applications, 3rd Edition*. New York: John Wiley & Sons.

Nielsen, A.Ø. (2012). *Pensionisterne betaler for sig selv*. Forsikring & Pension, Notat. (online). Tilgængelig på: <https://www.forsikringogpension.dk/media/2334/pensionisterne-betaler-for-sig-selv.pdf> (Tilgået den 23/8 2020).

OECD (1987). *The Tax-Benefit Position of Production Workers, 1983-1986*. Paris: OECD.

OECD (1998). *Maintaining Prosperity in an Ageing Society*. Paris: OECD.

Pedersen, K.M. (2020). *Hvordan opgør man de danske sundhedsudgifter? NHE Discussion Papers, 1/2020*. (online). Tilgængelig på: https://www.sdu.dk/-/media/files/om_sdu/institutter/ivoe/nhe_discussion_papers/2020/nhedp1_2020.pdf (Tilgået den 6/5-2021).

Rasmussen, M. & Kristensen, L. (2019). *De offentlige sundhedsudgifter er steget markant mere end de øvrige offentlige udgifter siden 2000*. DST Analyse. (online). Tilgængelig på: <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetAnalyse.aspx?cid=31651> (Tilgået den 22/5 2020).

Seniorhåndbogen (u.d.). (online). Tilgængelig på: <https://seniorhaandbogen.dk/okonomi/oekonomi-paa-folkepension/pensionstillæg-folkepension/> (Tilgået 3/4 2021).

Velfærdskommissionen (2005). *Fremtidens velfærd – vores valg*. København.

World Bank (1994). *Averting the Old Age Crisis*. Oxford: Oxford University Press.

1 I DREAM (u.d.) antages, at "sundhedsudgifterne og den del af de sociale udgifter, der er relateret til ældrepleje, vokser med en mervækst på 0,3 procent i de næste 25 år", hvilket stadig med DREAM (u.d.) "svarer til en den observerede mervækst siden 1995".

2 PAL står for Pensionsafkastbeskatningsloven. Kort fortalt er PAL-skat den beskatning, der pålægges det løbende afkast og renter af pensionsopsparing. Det gælder for både ratepension, alderspension og livrente. Dette gør sig gældende uanset om det er rente, udbytte eller kursgevinster. PAL-skat, eller pensionsafkastskat, afregnes en gang årligt, og det sker uanset om gevinsterne er realiseret eller ej (kaldes også lagerprincip). Beskatningen er på 15,3 pct. og afregnes medio januar hvert år på alle typer af pensionsordninger. Banker og pensionselskaber udregner og afregner automatisk skatten og sender efterfølgende pengene videre til SKAT.

3 Denne estimering bygger på følgende forudsætninger: (1) udgifterne er i perioden 2000-2017 øget med 35 %, dvs. gennemsnitligt cirka 1,9 procent point pr år; (2) at udgifterne pr. +68-årig i 2019 priser i 2008-2009 lå på kr. 37.580 (jf. egne beregninger på grundlag af de registerdata, der har fungeret som datagrundlag for Graversen, 2019); (3) at udgifterne i perioden 2009-2019 er steget med cirka 1,9 procent point pr. år (jf. pkt. 1).